

get terített a szentimentális áradozások ijesztő üressége fölé, de ez a tartózkodó, szordinós alaphangú figura azért az ő fűszeres, nyugtalanul cikázó tehetségének «nem, nem ege». Delly írója olyan puha és kényelmes volt, hogy drámájának nagy vajadását hajlandók voltunk némi adag — lustaságnak tulajdonítani. Jávor Pál — kit megelőzőleg csak egyetlen szerepben láttunk a Magyar Színházban — itt is kellemes megjelenésű színésznek bizonyult, orgánuma is nemes anyagú, de beszédtechnikája — kivált helyes hangsúlyozás tekintetében — még iskolázásra szorul. Gózon százegyedikeszer is kedves volt egy százszor látott figurában, Szilágyi Marcsa kis kültelki démonja pedig figyelemreméltóan ötletes. Székely Gizi beugrással vállalta a «beérkezett» színész szerepét, s így is egészen elfogadható produkált. *Rédey Tivadar.*

Képzőművészeti szemle.†

A Kéve kiállítása. Huszadik kiállítását rendezi a Nemzeti Szalonban a *Kéve*, ez a választékos művészeti egyesületünk. Alelnöke, *Benkhard* Ágost harmincnolc festményből álló gyűjteménnyel szerepel rajta. Benkhard a művészetünkben mindinkább kiszoruló naturalizmusnak egyik leglelkesebb és legtehetségesebb képviselője. Tájékepeket, portrékat, csendéleteket fest, tartózkodóan, gondos iparkodással. Néhol impresszionista hangsúlyokkal, de legtöbnyire inkább a tárgyi részletek felsoroló ábrázolásával. Nem szereti a nagy ellentéteket, jobbadán az átmenetek lágyan fátyolos finomságainak megfigyelője. Bizonyos formai keménységre és határozottságra vágyik, pedig épen az ellágyuló bensőség művészetének alapvonása. Helyel-közzel néha kissé száraz; naturalisztikus megfigyelésének részleteredményei pedig nem kapcsolódnak össze olyan metszően éles egységű képpé, mint Glatz Oszkárnál, de még ilyen esetekben is figyelemreméltó természetábrázoló.

A *Kéve* nem jelent korlátozott irányt, a naturalizmus képviselőivel megférnek benne békén az olyan erősen stílzálók is, mint amilyen *Barzó* Endre, aki afféle lázasan lobogó világot szeretne elélni varázsolni, mint egykor van Gogh. Formanyelvét még nem találta meg véglegesen, a «Fekete macska» neoprimitívizmusa, a «Bánya kép»-nek elrejtett kubizmuson épülő expresszionizmusa, vagy a «Négy jege-

nye» posztimpresszionizmusa egy ma még vívódó ábrázolótehetség formailag más és más irányban kilendülő kísérletezését mutatják. De ami a fő: mindnyája tehetséget árul el és határozottan reményekre jogosít.

A neoprimitíviségnek az expresszionizmus e fáradt hajtásának (mert hiszen az egykori tudattalan és friss primitíviségtől épen ez a lemondó fáradtsága különbözteti meg) nem érdektelen művelője *Friml* Géza. Ugyan-ebben az irányban ügyesen próbálkozik itt *Ecsödi* Ákos is.

Az idei Szinyei tájképdíj nyertese, *Paizs-Goebel* Jenő legújabb fejlődésének termékeit állította ki, melyeknek nagyon elkanyarodott egykori erőteljes naturalizmusától. A kifejezés mentől nagyobb erejéért ideges fanatizmussal küzdő, érdekes víziók ezek a képek; izgatottan komorak, mert egy beteljesedéshez nem jutó életvágy fájdalmaírók beszélnek.

Ezzel ellentétben *Say* Géza tájképei életének és művészetének derűs egységét mutatják. Sötéten folyóknak, áttestző és leves olajfestéke valósággal meglepő zománcos csillogásának ékköszzerű ragyogásával. *Say* szép tájképeket fest, az élet színes erejétől színesen felvillanókat, melyek még az élettelen dolgoknak is mozgékony életet adnak. Ecsetje könnyedén, szinte barokkos lendülettel kanyarog, persze ez a barokk nem az egykori, hanem az expresszionizmus feloldódó keménységének hullámvérése.

A Nemzeti Szalon jubileuma. Az elébb ismertetett, egyúttal a *Nemzeti Szalon* négyszázadik kiállítása, ami jubileum számába megy az immár harmincöt-éves művészegyesület történetében.

A Nemzeti Szalon 1894-ben alakult a Műcsarnok secessziójaként. Nem állott ugyan kifejezetten egy irány szolgálatába sem, hiszen alakulásának évében még alig lehetett volna nálunk új művészeti programot jelentő kiválasztásról szó. De valamiképpen mégis mozgott már akkor a föld, a művészek egy csoportja megérezte, hogy új idők kezdődnek, amelyek szabadabb és kevésbé kötött kiállítási alkalmakat kívánnak, mint a Műcsarnok tárlatai. Ennek a programnak megvalósításában legjelentékenyebb állomások voltak: *Rippl-Rónai* Józsefnek bemutatkozása 1898-ban, a *Nagybányaiak*-é 1901-ben, *Szinyei-Merse* Pálé 1905-ben, a *Nyolcak*-é 1911-ben.

De fontos szerepe volt a Szalonnak

a külföldi művészet bemutatása körül is. A külföldre nem járó magyar közönség itt ismerkedhetett meg legelőbb a XIX. század második felének nagyszerű francia művészetével, 1901-ben a nemzetközi kiállításon és az 1916. évi nemzetközi grafikai kiállításon *Bessnard, Carrière, Cottet, Meunier, Steinlein* alkotásokat láthatott, míg aztán 1904-ben a legnagyobbak közül, *Corot, Diaz, Daubigny, Rousseau* műveivel találkozhatott, amit a Szalon 1907-ben *Renoir, Degas, Puvis de Chavannes, Millet, Delacroix, Manet és Rodin* rajzokkal egészített ki. De még e kiállításoknál is nagyobb hatással volt az, amidőn 1908-ban *Gauguin, Van Gogh, Cézanne, Denis* képeivel állott elő, ami mélyen megtermékenyítette festészetünket. E nagy művészekon kívül természetesen jelentéktelenebb külföldi művészeket is bemutatott és nemzeti jellegű külföldi kiállításokat is rendezett, ilyen volt 1910-ben a svájci művészek, 1911-ben az angol művészek, 1913-ban a modern angol grafikusok, 1925-ben az osztrák képzőművészek, 1926-ban a svéd művészek és 1928-ban a lengyel művészek reprezentatív kiállítása, mind kitünő alkalmi nemcsak a megfigyelésnek és tanulásnak, hanem akkori magyar művészeink összehasonlító megméréseinek is.

Nem hanyagolta el a Szalon egyes elhúnyt kiváló magyar művészek összefoglaló bemutatását sem. Elég, ha *Bihari Sándor, Mészöly Géza, Munkácsy Mihály, Székely Bertalan és Zichy Mihály* emlékkiállításait soroljuk fel, legutolsónak pedig az 1902-ben és 1904-ben *Paál László* műveiből rendezett kiállításokat, mert ezek tették végre ismertté ezt a majdnem teljesen elfeledett nagy tájképfestőnket. S ha végigmegyünk az önálló gyűjteményes kiállítások során, ilyen neveket találunk: *Fereny Károlyt, Fényes Adolfot, Horovitz Lipótot, Iványi-Grünwald Bélát, Feszty Árpádot, Madarász Vikort, Nagy Istvánt, Vaszary Jánost, Glatz Oszkárt, Hollósy Simont, Strobentz Frigyes, Tornai Gyulát* stb. A Szalon rendezte 63 csoportkiállításn pedig úgyszólván minden ismeretlenebb magyar művésziünk szerepelt, de szívesen felkeresték a Szalon helyiségeit a művészársaságok is, amelyek a *Képzőművészeti Társulat* szűkkeblű kiállítási politikája következtében a Műcsarnokban nem tudtak szabad lélekzethez jutni. Így a *Miénk, a Nyolcak, a Céhbeliek, a Szinyei-Merse Pál Társaság, a Benczur Társaság, Paál László Társaság, a Munkácsy Céh* és a *Kut.* Ekképen (különösen az Ernst-múzeum és az időközben megszűnt *Művészház, Belvedere* és *Helikon* megalakulása előtt) a Szalon számos alkalmat nyújtott a magyar festészet átalakulását jelentő újabb irányok kibontakozásához. E téren nem riadt vissza a legnagyobb szélsőségek bemutatásától sem, amivel szintén csak jót tett (mert hiszen csak a jó marad meg és az éretlenség amúgy is kihull), így mutatta be 1913-ban a nálunk csak hírből ismert futuristák és expresszionisták első kiállítását, amelyen többek közt *Severini, Carrà, Boccioni, Kokoschka, Kandinsky* szerepeltek.

Mindezek a nagy eredmények megbocsáthatóvá és elfeledhetővé teszik azt, hogy a Nemzeti Szalon saját tagjainak kiállításain és nem egyszer az idegen kiállítóknak is a színvonal fenntartásában nagyon messzemenő engedményeket tett, azaz művészet helyett gyakran dilettantizmust mutatott be. Megélhetéséhez úgylátszik szüksége volt erre és csak azt a példát követte és követi, melyet neki ebben a tekintetben a legnagyobb magyar művészeti társulat nyújt. De legyünk őszinték, nemcsak a magyar, hanem az összes nagy taglétszámú külföldi egyesületek is, mert hiszen a tehetségtelen piktör nem azért lép be egy művészi egyesületbe, hogy tag létére képeit még csak ki se állíthassa.

S ha most végül kiemelkedő eseményekkel átszőtt multja után a Szalon jövőjét keressük, hivatását különösen két irányban teljesíthetné, az egyik: hogy lehetőleg tág teret nyújtson a legfiatalabb magyar festői nemzedéknek, a másik: hogy legintenzívebben folytassa a külföld mai művészetének bemutatását, amire ma még sokkal inkább szükségünk van, mint a háború előtti időkben, amidőn jóval könnyebb volt a külföldrejutás, mint ma.

Farkas Zoltán.

Zenei szemle.

A tenor.

Magyar szerző operájának bemutatója mindig nagy eseménye a budapesti zeneéletnek, hát még ha a szerző neve olyan népszerű, szinte állandóan a nyilvánosság előtt szereplő név, mint amilyen Dohnányi Ernőé. «A tenor», Dohnányi most bemutatott vígoperája a szerző negyedik és bátran állíthatjuk,